

משפט

ברק: האותיות הקטנות

אשה

חלמה טילוני: המרד

אישה-מישפט תשל"ז היה גם אישה-מישפט תשל"ח — אך על רקע שונה לחלוטין.

בתשל"ז נודע היועץ המישפטי לממשלה כאדם שפעל בהחלטיות ובאומץ-לב נגד השחיתות בצמרת השלטון. בענייניהם של **אשר ירדני**, **אברהם עופר** ו**ז'ל ומיש** פחת **יצחק רבין**, קיבל החלטות בלי מורא ובלי משוא פנים. ובכך תרם, בעקיפין, תרומה חשובה למאורע העיקרי של אותה השנה: המהפך בבחירות.

השנה ניכר רישומו של **אהרון ברק** בשטח שונה לגמרי: כיועצו של ראש-הממשלה במשאומתן על השלום. ברק הושפע, לא פחות מאישה-שנה **עזר וייצמן**, מן מביקורו של **אנור אל-סאדאת** בירושלים ומי נאומו בכנסת. בניגוד לווייצמן לא היה נץ גם קודם לכן. אחרי נאום אל-סאדאת נתן אמון מלא לנשיא המצרי ולטיכוי השלום. יחד עם וייצמן, עזר לגבש בשיחות עם אל-סאדאת, על אדמת מצריים, את יסודות התוכנית, שנתקבלה כעבור חודשים בקמפידייז. בוועידת קמפי דייוויד עצמה מלא תפקיד חשוב ביותר בחיבור האותיות הקטנות. הוא היה אחד משני האנשים שהיתה להם ההשפעה האישית הגדולה ביותר על **מנחם בגין**. השני היה **משה דיין**.

לולא פעולתו של ברק, היה התואר אישה-מישפט של תשל"ח מגיע לאדם שברק יהיה עתה עמיתו על ספסל ביהמ"ש השופט העליון: השופט **מאיר שמגר**. במישפט חברת-החשמל נגד הארץ, נתן שמגר פסקדין שיכול היה להפוך צ'רטר של חופש-העיתונות במדינה. אך הרבב של חמישה שופטים, בראשותו של השופט **משה לנדוי** ביטל פסקדין זה.

צעירה שמנומנת, בעלת שיער קצר ועיניים כחולות, ביטאה במעשה-ימחה מהדהד את רגשותיהן של רוב הנשים במדינה.

עם הקמת הממשלה אחרי המהפך, התחייב הליכוד כלפי אגודת-ישראל לשחרר מגיוס את כל הבנות המצהיירות על דתיותן. השנה נפרע שטר נלוו זה, הפותח פתח לשקרנות המונית בחסות החוק. הממשלה העבירה בכנסת חוק המשחרר מגיוס כל בחורה המצהירה שהיא שומרת שבת וכשרות, בלי בדיקה כלשהי. בכך ניתן הכשר לכל צעירה בישראל להשתמש מצה"ל, ועקומת ההשתמרות עלתה מייד באופן חד. יחד עם זאת היתה צפויה הסכנה שצה"ל יפצה את עצמו על-ידי הארכת שרותי המילואים של שאר הנשים, ובייחוד נשים מעל לגיל 25, רווקות או נשואות בלי ילדים, ששוחזרו עד כה.

הרווקה **חלמה טילוני**, סטודנטית בשנה השלישית לפסיכולוגיה ויועצת חינוכי, נכללה בסוג זה. היא קיבלה צו-התייצבות למילואים. היא הגיבה במכתב לשילטונות צה"ל, שבו הודיעה על סירובה להתייצב ועל נכונותה לעמוד למישפט צבאי ולהישלח לכלא.

מול עמדה החלטית זו נסוג צה"ל, ויתר על שירותה של חלמה, בהצהירו כי חלה טעות במיקרה זה, ולא היתה כלל כוונה לגייסה.

היתה זו התחמקות אלגנטית מהתמודדות — אך השערורייה המחפירה של השתמרות-המונית-במסווה-דתי, בחסות החוק, נשארה בעינה.

נשים רבות בלטו בתשל"ח, ובראשן שתי הנשיאות: **אופירה נבו** ו**גליהאן אל-סאדאת** הזוהרות שהיו, כל אחת, אישיות עצמאית ושימשו סמל לשיחרור האשה.

צעיר

אמיר: כדור שלג

יהדות

שצ'רנסקי: גלות וכלא

אנו, החתומים מטה, עומדים כשנה או כשנתיים לפני גיוסנו לצה"ל. כל חיינו גדלנו במדינה המצאת במצב מילחמה, ומגיל צעיר חיינו בהכרה ממשאת-גפשה של מדינת-ישראל היא לחיות בשלום עם שכנינו. בעיקבות הצהרת נשיא מצריים, לפיה אפשר להגיע להסכם-שלום, חיינו בטוחים שהחלום הפך מציאות... לקורבנות פוטנציאליים של המלחמה הבאה, אנו קוראים לראש-הממשלה לנהוג בדרך הנכונה, לחתום על הסכם שלום מלא, שבמסגרתו תסוג ישראל מהשטחים הכבושים ויובטחו זכויותיהם האזרחיות של כל העמים באזור, כולל העם הפלסטיני, ותוכר זכותו להגדרה עצמית. אם לא ינהג ראש-הממשלה בדרך זו, יהיו ידיו מגואלות בדמנו, דם הנופלים!"

מיכתב זה יועזע את המדינה בסוף ינואר, אחרי שהמשא-והמתן בין ישראל ומצריים התמוטט בעיקבות הצהרתו של **מנחם בגין** ששום ממשלה בישראל לא תסכים לפרק את ההתנחלויות תיכף. הוא נכתב בשעור לתנ"ך בכיתה י"א של בית-ספר תיכון חדש בתל-אביב. המחבר: **דני אמיר** מכפר-שמריהו, נכדו של מאיר וייסגאל, האיש שהיה בשעתו עוזרו של חיים וייצמן.

תוך יום נאספו כמאה חתימות של תלמידי שמיניות ושבועיות, מיכתב נשלח לראש-הממשלה, הועבר גם לרדיו ולטלוויזיה. סיגנונו הבוטח עורר יוכוח חריף ביותר. אמיר וחבריו לא יכלו לשער מראש שהם יוצרים כדור-שלג עם פירסום המיכתב החלה יוזמתה של קבוצת קציני-מילואים, שפירסמה כעבור חודש מיכתב-מיכה. המעשה היחיד בעולם, דירבן להקמתה של תנועה-המונית ספונטנית, שאימצה את הסיסמה "שלום עכשיו!"

במשך כל השנה צפו יהודי כל העולם, ויחד עימם מיטב האנושות, במאבקם טור-הגבורה של פעילים יהודיים בברית-המועצות.

הם מילאו את השליחות שאיפיינה את מיטב היהודים בכל הדורות: להאבק למען זכויות-האדם וחופש-המשטר. בה למען אידיאל זה קיבלו על עצמם סיכונים וסבלות, ששאר חלקי העם היהודי שכתו אותם מנמך.

שורה ארוכה של יהודים סובייטיים התפרסמה השנה כנאשמים וכנדונים בעוון השמעת דיעותיהם. בראש כולם עמד **אנטולי שצ'רנסקי**, שנשלח לכלא ולגלות, והוא זכאי בלי כל ספק לתואר אישה-יהדות של תשל"ח. כיחיד וכנציג כל חברי-הסבל.

הקיבוץ הגדול השני בפזורה היהודית — יהודי ארצות-הברית — נקרעו השנה בין אהבתם לישראל לבין ספקותיהם הגוברים כלפי המדיניות של ממשלת ישראל. קרע זה בא לידי ביטוי חד, כאשר שני מנהיגים יהודיים בולטים תמכו בגלוי בעסקת-החבילה שהעניקה מטוסי קרב למצריים ולסעודיה, בניגוד חותך לעמדת ממשלת ישראל. **אברהם ריבלין**, סנטור עצמאי, בעל-מצפון ושוחרי-שלום, שהשמיע עד כה את ביקורתו על ממשלת ישראל בשיחות פרטיות, יצא בגלוי לטובת העסקה, וכמוהו עשה הסנטור **יעקב יעבין**, שהוא פוליטיקאי ממוחה ותועלתני.

הגוף שהיה צריך לסמל את אחדות העם היהודי כגורם מדיני, הסוכנות היהודית, שקע השנה יותר במעמקי הגניון. הדבר הגיע לשיאו כאשר הנשיא החדש, **אריה רולצ'ין**, מינה כמנכ"ל הסוכנות את **שמואל להים**, אדם שהורשע בפשיע-מלחמה מחריד נגד ערבים במלחמת העצמאות.

הכנסת

גרופר: מי פסיכי?

בעתון

טמיר: לא נכובש

כאשר החליט **אנור אל-סאדאת** להשמיע את דבריו בירושלים מעל דוכן הכנסת, הוא העניק לפרלמנט הישראלי כבוד שהגיע לו כסמל הדמוקרטיה הישראלית — אך לא כגוף של אנשים בשר-ודם.

הכנסת ידעה השנה רגעים גדולים, בעלי משמעות היסטורית. אך הכנסת עצמה היתה קטנה-קטנה. היא לא ידעה גדולה פנימית. היא לא תרמה דבר להתפתחות הדרמאטית של השנה. היא הוכיחה מחדש כי הכנסת התשיעית — מבחינת הרמה האנושית, האינטלקטואלית, המוסרית — היא הכנסת הרעה ביותר עד כה.

מעשה נדיר מאד — שיללת חסינותו של חבר-הכנסת ביגלל חשש לעבירות שיש עימן קלון — אירע בכנסת זו, כאשר נשללה חסינותו של **ח"כ שמואל רכטמן**, שנאשם בלקיחת שוחד בתפקידו כראש עיריית רחובות. במשך כל השנה דנו היועצים המישפטיים לממשלה — הקודם והחדש — בנטילת חסינותו של אישה-הכנסת של תשל"ז, **ח"כ שמואל פלאטין-שרון**.

אך האיש שימל את הכנסת יותר מכל היה **ח"כ פסח גרופר**, איש המפלגה הליברלית והתאחדות האי-כרים, שהעשיר את החיים הפורמליים בשררה של מעשים מרתקים. כאשר חזר **מנחם בגין** ארצה, אחרי הגשתם של הסכמי קמפידייוויד, עמד לעבור על פני גרופר מבלי לחבוקו. גרופר המגושם קפץ מן השורה של מקבליה-פנים, כדוב שראה דבש, ואסף את בגין בין זרועותיו בחיבוק ממושך.

לפניכן טען גרופר כי הכנסת מלאה "פסיכים", והעלה את ההצעה המקורית למנות פסיכיאטר לכנסת. בשאר ימות השנה פעל כמצליף מטעם הליכוד, הטביע את חותמו על חייה היומיומיים של הכנסת.

היה זה אופייני לתשל"ח שאישה-ביטחון שלה לא היה קצין שהוביל גייסות קרב, אלא האיש שפעל למען השלום.

אברהם ("אברשה") **טמיר** בא למצריים כנציג מערכת-הביטחון בוועידת-קאהיר, שלא עשתה דבר אך שעשתה היסטוריה בעצם קיומה בחנה האוס. הוא היה האלוף הראשון של צה"ל שנכנס לקאהיר — לא כמנצח וככובש, כפי שחלמו הוא ורבים מעמיתיו, אלא כבונה-שלום. לאחר-מכן ריכז שם את עבודת הוועדה הצבאית, כאשר יצא מקאהיר, השאיר מאחוריו את מישלחת צה"ל בארמון סהרה, בשולי קאהיר, שעצם נוכחותה במצריים, במשך חודשים רבים, סימלה את המשך תהליך השלום, כאשר המשא-והמתן עצמו נתקע במבוי סתום.

לאחר-מכן נראה טמיר ליד אישה-שנה **עזר וייצמן**, ו**מנחם בגין** בקמפידייוויד, כמספק את הנתונים הצבאיים שהיו דרושים להשגת הסכמי-המיסגרת.

אך לא כל מעשי צה"ל בתשל"ח היו מעשי-שלום. צה"ל עסק גם במילחמה — ודווקא המלחמה הוכיחה יותר מכל עד כמה איומה האלטרנטיבה לשלום.

אז עדי מעורבות מתמדת אך מצומצמת בקרבות דרום-לבנון, לצד כוחות הימין הנוצרי.

פתח צה"ל בחודש מארס במלחמה מלאה. "מיבצע ליטאני", בהנהגת הרמטכ"ל היוצא **מרדכי** ("מוטה") **גור** ואלוף-התפקיד **אביגדור** ("יאנוש") **בן-גל**, איש הביטחון של תשל"ז, הבהיר למדינה בצורה מבחילה את משמעותה של מלחמה בעידן הנוכחי. את המחיר שילמה לא אוכלוסיית ישראל, אלא האוכלוסייה החפה-מפשע של דרום-לבנון. הוא היה נורא. נגרם הרס והרג שיכלו רק להחריד כל לב שיש בו זיק אנושי כלשהו.

